

ВЕРТИКАЛЬНО ІНТЕГРОВАНІ СТРУКТУРИ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ЛІСОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ

Анотація

У статті досліджується проблема формування вертикально інтегрованих структур як основи розвитку лісопромислового комплексу регіону. З'ясовано сутність поняття вертикально інтегрованої структури, а також визначено в яких випадках вона має місце. Обґрунтовано додаткові переваги, які можуть забезпечити вертикально інтегровані структури для регіонального розвитку та розглянуто деякі наукові теорії, в яких доводиться їхня доцільність.

Ключові слова: інтеграція, інтеграційний процес, інтеграційна структура, вертикально інтегрована структура, лісопромисловий комплекс, регіональна економіка, виробничий комплекс.

Abstract

The article deals with the problem of the formation of vertically integrated structures as the basis for the development of the forestry complex of the region. The essence of the concept of the vertically integrated structure is determined, and it is found out in what cases it takes place. The additional advantages provided by vertically integrated structures for the regional development are substantiated and some scientific theories which prove their expediency are examined.

Key words: integration, integration process, integration structure, vertically integrated structure, forestry complex, regional economy, production complex.

На сьогоднішній день вітчизняні підприємства різних галузей господарювання, в тому числі й лісопромислового комплексу (ЛПК), звертаються до ідеї багатостороннього об'єднання в боротьбі за конкурентну перевагу на динамічному ринковому просторі. Така тенденція пояснюється тим,

що гарантувати можливість довгострокового розвитку підприємству може тільки певний набір конкурентних переваг, елементами якого є активний маркетинг, оптимальні логістичні потоки, сильні позиції у відношеннях з постачальниками і покупцями. Структура ж більшості підприємств, потенційних учасників інтеграційних процесів, не є характерною для самостійної комерційно-господарської діяльності. Це пов'язано з тим, що в рамках їхніх структур практично відсутні елементи, які відповідають за масштабне, довгострокове ринкове позиціонування, зміст і розвиток яких можуть дозволити собі тільки великі об'єднання – картель, синдикат, трест, консорціум, холдинг, концерн, фінансово-промислова група.

Забезпечити можливість такої довготривалої стратегії дій, підкріпленої відповідною організаційною структурою, підприємства можуть за рахунок стратегічного партнерства з іншими в рамках одного технологічного ланцюга. Однією з форм цього партнерства є входження в систему вертикально інтегрованої структури. Сутність цього процесу полягає в трансформації відносин між розрізненими підприємствами з метою створення єдиного виробничо-збутового комплексу, за допомогою введення системи централізованого управління в сфері ринкового позиціонування, планування, постачання і координації діяльності всіх суб'єктів, які входять в структуру даного об'єднання. Він (процес) супроводжується чітким визначенням економічної, функціональної спеціалізації окремих бізнес-одиниць комплексу, їх професійного спрямування на виконання певних виробничих функцій [1].

Слід зазначити, що вертикальна інтеграція має місце в таких випадках:

1. Підрозділ інтегрованого підприємства, який виробляє сировину, зобов'язаний постачати її на переробку всередині фірми і не може продавати поза нею, а переробне підприємство всередині цього утворення може закуповувати сировину лише в його межах.

2. Підрозділ об'єданого підприємства, який спеціалізується на переробці сировини повністю забезпечує її внутрішнє постачання для подальшого використання іншими підрозділами інтегрованого підприємства.

3. Підрозділ підприємства, який виробляє кінцеву продукцію, в повному обсязі закупає сировину від підрозділу, який її переробляє і є в складі об'єднаного підприємства. Тільки недостатня частина сировини може закуповуватися на зовнішньому ринку [2; 3; 4].

Особливо актуальною є проблема інтеграційних процесів для регіональної економіки, оскільки промислові комплекси як сукупність підприємств, поєднаних між собою інформаційними, фінансовими та матеріальними потоками в рамках єдиного технологічного ланцюжка створення кінцевого продукту, зазвичай, мають чітко виражений регіональний характер їх просторового розміщення.

Необхідно зауважити, що під інтеграцією може розумітися не тільки процес об'єднання вже існуючих на ринку підприємств (об'єднання, поглинання одного підприємства іншим): інтеграційні процеси в широкому розумінні включають також інтеграцію в існуюче підприємство (або об'єднання підприємств) нових стадій технологічного процесу (передуючих або послідуєчих) з відповідною розбудовою необхідної виробничої інфраструктури [5, с. 141]. У лісопромисловому комплексі, наприклад, підприємства меблевого виробництва інтегрують у технологічний процес операції лісопильного виробництва, або ж підприємства лісопильного виробництва інтегрують у свій технологічний процес операції лісозаготівельного виробництва з відповідною розбудовою необхідної виробничої інфраструктури.

При вертикальній інтеграції альтернативою ринку служить один з підрозділів підприємства, створення якого обумовлено економією витрат у порівнянні з ринковими трансакціями. З цього можна зробити висновок, що в якості основної ознаки вертикально інтегрованого підприємства буде виступати об'єднання виробників, які діють на послідовних стадіях однієї виробничої вертикалі, тобто в рамках повної інтеграції, коли об'єднуються всі «входи» або «виходи» (в той час як при вузькій інтеграції відбувається купівля

підприємством лише частини вхідних елементів, а виробництво інших відбувається власними силами).

Таким чином, під вертикальною лісопромисловою структурою будемо розуміти складну організаційну структуру з єдиним центром управління і замкнутим процесом виробництва лісопродукції, яка об'єднує підприємства, що послідовно беруть участь у заготівлі, переробці, виробництві і продажу готових лісопродуктів на різних стадіях єдиного технологічного циклу, а отже, взаємопов'язані між собою матеріальними, фінансовими та інформаційними потоками. Проходячи через центр управління (керуюче підприємство), вони передбачають впорядкування грошових і матеріальних засобів і сприяють ефективному використанню змісту різноспрямованих інформаційних потоків.

Крім цього, в лісопромисловому комплексі вертикально інтегровані структури, можуть забезпечити певні додаткові переваги:

- можливість створення повністю замкнутої виробничої структури з автономними джерелами сировини і цільовими ринками збуту;
- оптимізація замкнутої структури на всіх етапах виробництва за рахунок побудови основних переробних підприємств безпосередньо поруч з джерелами сировини (лісовим масивом), що дозволить ліквідувати декілька проміжних етапів і скоротити транспортні витрати;
- оптимізація використання сировинної бази і продукції переробки на кожному етапі виробництва;
- оптимізація структури продукції;
- оптимізація використання обладнання і збалансованість дорожнього будівництва;
- можливість здійснення декількох етапів побудови замкнутої структури одночасно, без зайвих втрат часу;
- можливість чіткого оперативного управління загальним комплексом виробництва за рахунок налагодженого збору і аналізу інформації [6].

Значна увага щодо доцільності вертикальної інтеграції приділяється у неокласичній та інституційній теоріях. Представники першого підходу

досліджують феномен вертикальної інтеграції в аспекті об'єднання монополій на галузевому ринку і вважають, що це призведе до виграшу як споживачів, так і нових галузевих утворень. Останні знайдуть зниження витрат, а перші – зможуть купувати продукцію за менш високими цінами. Опоненти ж бачать у вертикальній інтеграції процес збільшення бар'єрів для входу нових підприємств на певний галузевий ринок і, як наслідок, звуження сфери досконалої конкуренції. В рамках неокласичної теорії вертикальна інтеграція досліджується з позиції ефективності розподілу ресурсів в суспільстві, також вивчається її вплив на зростання добробуту, зниження цін і збільшення обсягів виробництва в результаті усунення ефекту «подвійної маржиналізації». Особливий інтерес до вертикальної інтеграції виявлений з боку інституційної теорії. На відміну від неокласичної, в якості одиниці аналізу використовується транзакція, а не товари і послуги, а підприємство розглядається не як виробнича одиниця, а як «керована» структура [7].

Отже, з огляду на те, що досягнення конкурентоспроможності вітчизняного лісопромислового комплексу є можливим за умови розвитку виробництва продукції глибокої переробки, що є пріоритетним напрямком державної політики на сучасному етапі, вертикальна інтеграція набуває першочергового значення.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Холл Р. Х. Организации: структуры, процессы, результаты / Р.Х. Холл. – СПб.: Питер, 2001. – 512 с.
2. Шиткина, И.С. Холдинги. Правовой и управленческий аспекты [Текст]: Научно-практическое издание / И.С. Шиткина. – М.: Волтерс Клувер, 2006. – 648 с.
3. Депаμφилис, Д. Слияния, поглощения и другие способы реструктуризации компании. Процесс. Инструментарий. Примеры из практики. Ответы на вопросы [Текст]: Учебное пособие / Д. Депаμφилис. – М.: Олимп-Бизнес, 2007. – 960 с.

4. Ефременко, Д.А. Зарубежный опыт функционирования вертикально-интегрированных структур в экономике [Текст] / Д.А. Ефременко. – М.: МГИУ, 2005. – 283 с.
5. Zäpfel G.: Taktisches Produktions-Management / G. Zäpfel. – 2., unwesentlich. veränd. Aufl. – München; Wien: Oldenbourg, 2000 – 300 S.
6. Можаяев Е. Н. Вертикально интегрированная структура предприятий ЛПК – основа эффективной стратегии развития / Е.Н. Можаяев // Известия Иркут. экон. акад. – 2002. – №4. – С. 49 – 51.
7. Уильямсон О. И. Вертикальная интеграция производства: соображения по поводу неудач рынка / О.И. Уильямсон / Теория фирмы. – СПб: Экономическая школа, 1995. – 525 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Попик Мар'яна Михайлівна – аспірант III року навчання кафедри економіки підприємства, ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

тел: +380669921333
e-mail: mariana.popyk@gmail.com
сертифікат: так
про конференцію дізналася у повідомленні від колег